

BUGU

Dil ve Eğitim Dergisi

www.bugudergisi.com

E-ISSN: 2717-8137

Diğer Makale

BUGU
Journal of Language and Education
4/3, 298-319

Makale Geliş Tarihi: 25.08.2023

TÜRKİYE

Makale Kabul Tarihi: 08.09.2023

Aminci, Z. (2023). İbrahim Koca ile Dede Korkut Kitabı'nın Bursa nüshası üzerine söyleşi *BUGU Dil ve Eğitim Dergisi*, 4(3), 298-319. <http://dx.doi.org/10.46321/bugu.132>

İBRAHİM KOCA İLE DEDE KORKUT KİTABI'NIN BURSA NÜSHASI ÜZERİNE SÖYLEŞİ*

Yüksek Lisans Öğrencisi Zeynep AMİNCİ

Bursa Uludağ Üniversitesi zeynep.aminci@gmail.com ORCID

Öz

Dede Korkut Kitabı; Türklerin sosyal hayatlarını, inanışlarını, kahramanlıklarını anlatan bir eserdir. Bu yönüyle; Türk dili, tarihi, kültürü için ayrı bir yere sahip olan eserin aynı zamanda Türk milletinin bir dönemine ışık tutması bakımından dünya tarihinde ve edebi yönüyle de dünya edebiyatında önemli bir yeri bulunmaktadır. Türklerin Oğuz boyuna ait bu hikâyeler geçmişle gelecek arasında bir bağ kurulmasını sağlamaktadır. 14. yüzyılın sonu 15. yüzyılın başında yazıya aktarılan Dede Korkut Kitabı'nın bilinen dört nüshası bulunmaktadır. Bunlar Dresden, Vatikan, Ankara ve Günbed nüshalarıdır. 2022 yılında Türksoy tarafından Bursa'nın Türk dünyası kültür başkenti seçildiği sene Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası bilim dünyası tarafından kabul edilmiştir.

Dede Korkut Kitabı'nın yeni bulunan Bursa Nüshası, 2018 yılında Bursa'nın Nilüfer ilçesine bağlı olan Fadıllı mahallesinde görev yapan din görevlisi Mehmet Sait Coşar tarafından İbrahim Koca'ya armağan edilir. İbrahim Koca kendisine armağan edilen bu eseri 18 Ocak 2019 tarihinde Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından hizmete açılan Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesine bağışlar. Pek çok değerli yazma eserin bulunduğu müzede, Dede Korkut Kitabı'nın el yazması, müzeyi gezdiği sırada çevre mühendisi Mehmet Yayla'nın dikkatini çeker. Mehmet Yayla, arkadaşı Prof. Dr. Ersen Ersoy'a haber verir. Bunun üzerine Prof. Dr. Ersen Ersoy Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası'nın bulunduğunu bilim dünyasına sosyal medyada yaptığı paylaşımı duyurur. Bursa Nüshası üzerine Prof. Dr. Saadettin Özçelik *2022 Yılı'nın Bahar Müjdesi: Dede Korkut'un Bursa Yazması* adıyla Türk Dili Dergisi'nde bir yazı yayımlamış; en kapsamlı yayın ise *İbrahim Koca ve Dede Korkut Oğuznameleri'nin Bursa Nüshası Üzerine* adıyla Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz ve Prof. Dr. Semra Alyılmaz tarafından yapılmıştır.

Bu makalede önce Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası'nın İbrahim Koca tarafından Bursa Büyükşehir Belediyesi Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesine bağışlanma süreci hakkında bilgi verilecek, ardından İbrahim Koca ile yapılan söyleşi yer alacaktır.

Anahtar Sözcükler: Dede Korkut Kitabı, Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası, İbrahim Koca, söyleşi.

* Bu söyleşiyi yapmama vesile olan Hocalarım Prof. Dr. Semra Alyılmaz'a ve Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz'a; söyleşiyi kabul edip sorularıma içtenlikle cevap veren İbrahim Koca'ya; söyleşi sırasındaki katkılarından dolayı İsmail Emirşah'a teşekkür ederim.

INTERVIEW WITH İBRAHİM KOCA ABOUT THE BURSA MANUSCRIPT OF THE BOOK OF DEDE QORQUD

Abstract

The Book of Dede Qorqud is a work that describes the social life, beliefs, and heroism of the Turks. In this aspect; The artifact, which has a special place for the Turkish language, history, and culture, also has an important place in world history in terms of shedding light on a period of the Turkish nation and in world literature with its literary aspect. These stories of the Oghuz tribe of the Turks provide a connection between the past and the future. There are four known copies of the Book of Dede Qorqud, which was written down at the end of the 14th century and the beginning of the 15th century. These are Dresden, Vatican, Ankara and Günbed copies. The Bursa Copy of the Book of Dede Qorqud was accepted by the scientific world when Bursa was chosen as the cultural capital of the Turkish world by Türksoy in 2022

The newly found Bursa copy of the Book of Dede Qorqud was presented to İbrahim Koca by Mehmet Sait Coşar, a religious official working in the Fadıllı neighborhood of Nilüfer district of Bursa in 2018. İbrahim Koca donated this work to the Muradiye Quran and Manuscripts Museum, which was opened by Bursa Metropolitan Municipality on January 18, 2019. In the museum, where there are many valuable manuscripts, the manuscript of the Book of Dede Qorqud attracts the attention of environmental engineer Mehmet Yayla while visiting the museum. Mehmet Yayla informs his friend Prof. Dr. Ersen Ersoy. Upon this, Prof. Dr. Ersen Ersoy announced to the scientific world that the Bursa copy of the Book of Dede Qorqud was found with a post on social media. On the Bursa Manuscript, Prof. Dr. Saadettin Özçelik Spring Good News of 2022: The Bursa Manuscript of Dede Qorqud, the most comprehensive publication was made by Prof. Dr. Semra Alyılmaz and Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz on the Bursa Manuscript of İbrahim Koca and Dede Korkut Oguznameleri.

In this article, information will be given about the process of donating the Bursa copy of the Book of Dede Qorqud to the Bursa Metropolitan Municipality Muradiye Qur'an and Manuscripts Museum by İbrahim Koca, and then an interview with İbrahim Koca will be given.

Keywords: The Book of Dede Qorqud, Bursa Edition of the Book of Dede Qorqud, İbrahim Koca, interview.

Ø. Giriş:

Dede Korkut Kitabı, Türk edebiyatının yapı taşlarından birisidir. 14. yüzyılın sonu 15. yüzyılın başlarında yazıya aktarıldığı düşünülen Dede Korkut Hikâyeleri, Türklerin Oğuz boyuna ait destansı hikâyelerdir. Dede Korkut Kitabı'nda Oğuz Türklerinin bilirkişisi olarak kabul edilen Dede Korkut'un ağzından anlatılan hikâyelerde Oğuz boyunun diğer Türk boylarıyla mücadelesine yer verilir. Ortak kültürün ürünü olan bu hikâyeler Kıpçak ve Karluk boyları tarafından da çok sevilmiştir (Şahin, 2019, s. 138). Hikâyelerde amaç alıcıya mesaj vermek olsa da kullanılan kalıplaşmış dil öğeleriyle anlatım güçlendirilmiştir (Alyılmaz, 2015, s. 1414; Ergun, 1998, s. 72). Alyılmaz, Dede Korkut Kitabı'nın dil özellikleri hakkında şunları söylemiştir:

Dede Korkut Kitabı, bünyesinde barındırdığı zengin sözcükler, deyimler, vecizeler, atasözleri, alkışlar (dualar), kargışlar (beddualar), övgüler, sövgüler, yergiler... ile de ayrı bir değer taşır. Dede Korkut Kitabı bugün bilinmeyen, kullanım sıklığı az olan pek çok sözcüğün ve sözcük öbeğinin tanınmasına da kaynak oluşturmuştur (Alyılmaz, 2015, s. 1413).

Dede Korkut Kitabı'nın bilinen nüshaları şunlardır: Dresden Krallık Kütüphanesi'nde bulunan Kitab-ı Dedem Korkut âlâ Lisân-ı Tâife-i Oğuzân adıyla da anılan Dresden Nüshası, Vatikan Kütüphanesi'nde Hikâyet-i Oğuznâme-i Kazan Beg ve Gayri adıyla bilinen Vatikan Nüshası'dır. 2017 yılında Ankara Nüshası ve 2019'da bulunan nüshaya Prof. Dr. Metin Ekici tarafından "Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi" adı verilerek Günbed Nüshası ile son dönemde iki Dede Korkut nüshası bilim dünyası tarafından tanınmıştır (Alyılmaz, 2015, s. 1414; Ekici, 2019, s. 6-8; Ercilasun, 2019, s. 5-6; Özçelik, 2022, s. 18).

İbrahim Koca, Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası'nı Bursa Büyükşehir Belediyesi Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesine bağışlayarak eserin bilim dünyasında tanınmasına vesile olmuştur. 7 Temmuz 2023 tarihinde Muradiye Kuran ve El Yazmaları Müzesinde eserin tıpkıbasımının tanıtım toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen toplantıya siyasiler, bilim insanları ve konunun ilgilileri katılmıştır. Toplantıda Alınur Aktaş, Prof. Dr. Osman Fikri Sertkaya, Prof. Dr. Ferruh Ağca, Prof. Dr. Ferudun Yılmaz, Mustafa Yavuz konuşmalarını yapmıştır. Programın sonunda Bursa Nüshası'nın başışçısı olan İbrahim Koca'ya Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı tarafından plaket takdim edilmiştir (Şani, 2023).

Foto 1: İbrahim Koca, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Alınur Aktaş'tan plaketini alırken
(Foto: Z. Aminci)

Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası, Bursa'nın Nilüfer ilçesine bağlı ve Uluabat Gölü kıyısında yer alan Fadıllı'da bulunmuştur. Fadıllılı olan Değirmenci ailesinden Hüseyin Ünal, mahallelerinde imamlık görevini yerine getiren Mehmet Sait Coşar'a el yazmasını hediye eder (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2022, s. 316). Daha sonra Mehmet Sait Coşar kendisine hediye edilen kitabı Eski Aynalı Çarşı'da geleneksel Türk sanatları ve yazma eserleri üzerine dükkân işleten (kardeşi vasıtasıyla) tanıdığı İbrahim Koca'ya 2018 yılında hediye eder (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2022, s. 281). Kendisine hediye edilen nüshanın Dede Korkut Kitabı'nın bir el yazması olduğunu bilen Koca, bu süreçte eser üzerine çok sayıda araştırma yaptığını ifade eder. İbrahim Koca'nın el yazması eserlerle ilgilendiğini bilen Bursa Büyükşehir Belediyesi çalışanı Coşkun Dağdelen 18 Ocak 2019 tarihinde açılması planlanan Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi için İbrahim Koca'yı ziyaret eder. Koca Bursa'da el yazmaları müzesinin açılacağını duyunca Dede Korkut Kitabı'nın el yazma nüshasını, Destimal-ı Şerif'i, el yazması birkaç eseri ve bazı matbu eserleri bağışlar (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2022, s. 282). 2019 yılında müzenin hizmete açılmasıyla eser teşhirde "İbrahim Koca Bağışı Dede Korkut Kitabı" diye belirtilerek ilgililerinin istifadesine sunulmuştur.

Dede Korkut Kitabı'nı çevre mühendisi ve aynı zamanda koleksiyoner olan Mehmet Yayla müzeyi ziyareti sırasında fark eder ve Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ersen Ersoy'a haber verir. Bunun üzerine Prof. Dr. Ersen Ersoy 28 Şubat 2022 tarihinde sosyal medya hesabında eserin üç sayfasının görüntüsünü paylaşarak nüshanın varlığından bilim dünyasını haberdar eder. (Özçelik, 2022, s. 16; Alyılmaz ve Alyılmaz, 2022, s. 284). Özçelik, Dede Korkut Kitabı hakkında yazdığı tanıtım yazısında nüshanın varlığından haberdar olmalarını şu sözlerle açıklar:

Kütahya Dumlupınar Üniversitesinde çalışan meslektaşımız Prof. Dr. Ersen Ersoy tarafından 28 Şubat 2022 akşamı, yeni bulunmuş olan yazmanın üç sayfası sosyal medyada paylaşılarak varlığı kamuoyuna duyurulmuştu (...) İlk olarak Ersen Ersoy'dan Bursa Yazması konusunda edindiğim bilgileri yazdım. Daha sonra sosyal medyaya konulmuş olan üç sayfayı okuyarak bazı notlar düştim. Aradan on günü aşkın bir zaman geçti. Değerli meslektaşım Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz 18 Mart 2022 akşamı saat 20.55'te arayıp Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinin düzenlediği uzaktan konferansta aynı gün Ersen Ersoy'un Dede Korkut'un Bursa Yazması'nı tanıttığını haber verdi. Cengiz Bey'e teşekkür ederek hemen bilgisayarın başına geçtim ve Ersen Ersoy'un konferansını dinledim (Özçelik, 2022, s. 16-17).

Eserin üç fotoğrafını sosyal medya hesabında paylaştıktan sonra Ersen Ersoy Kütahya Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü ile iletişime geçerek Bursa Büyükşehir Belediyesine ulaşır ve yazmanın Pdf dosyası hâlinde kendisine gönderilmesini ister. Bursa Büyükşehir Belediyesi Ersoy'un bu talebini yerine getirir ve Kütahya Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü aracılığıyla eseri kendisine ulaştırır. Bunun üzerine Ersoy, eser üzerine araştırma ve incelemeler yapmaya başlar (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2022, s. 284-285). Ersoy, 17 Mart 2022 tarihinde Mimar Sinan Üniversitesinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü tarafından düzenlenen Dede Korkut Sempozyumu'nda "Dede Korkut Hikâyelerinin Bursa Nüshası" adlı bildirisini sunar. Çevrim içi ortamda düzenlenen sempozyumda çekilen Ersen Ersoy'un videosu sosyal medyada paylaşılmış ve ilgililerinin istifadesine sunulmuştur.¹

¹ Prof. Dr. Ersen Ersoy'un 17 Mart 2022 tarihinde gerçekleştirilen Dede Korkut Sempozyumu'nda sunduğu bildirisi için bk. <https://www.youtube.com/watch?v=mOQC8rCQus>

Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası'nı Bursa Büyükşehir Belediyesine bağışlayan İbrahim Koca, Türk diline ve tarihine gönül vermiş birisidir. Koca, küçük yaşlarda pek çok işte çalışır. Ailesi tanıdıkları vasıtasıyla Bursa Kapalı Çarşı'nın içerisinde yer alan Eski Aynalı Çarşı'da Şinasi Çelikkol tarafından işletilen hediyelik ve turistik eşya dükkânında tezgâhtar olarak çalışması için işe verir. Ustasının hayatında önemli bir yere sahip olduğunu her fırsatta belirten Koca, Çelikkol'un yanında yardımcılık yaptığını ifade eder. Bu dönemde Türk el işleme sanatına, yağlı peşkir ve iğne oyalarına ilgi duyar. Bu alanla ilgili kendisini geliştirir ve Hacivat Antique Tuhafiye adıyla Eski Aynalı Çarşı'da iş yerini açar. Burada geleneksel Türk sanatları, el yazmaları ve iğne oyaları üzerine satışlar yapar (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2022, s. 277-278). Kendisi insanların o dönemde tuhafiye ürünlerine ilgi duyduğunu ve bu sebeple işlerini büyüttüğünü söyler. Ama günümüzde bu ürünlerin artık çok fazla rağbet görmediğini de belirtir. Koca, günümüzde Eski Aynalı Çarşı'da iki dükkânın işletmesini yapmaktadır.

Foto 2: İbrahim Koca'nın Eski Aynalı Çarşı'da bulunan iş yeri Hacivat Antique Tuhafiye'de çekilen bir görüntüsü (Foto: İ. Emirşah)

İbrahim Koca, Türk işlemleri üzerine üniversitelerin ilgili bölümleri ile görüşerek iğne oyaları üzerine çalışmalar yapar. Bunların sadece Türkiye'de değil tüm dünyada tanınması ve bilinmesi için uğraşır. Japonya, Hollanda gibi dünyanın pek çok yerinde sergiler açar. Japonya'da iğne oyası derneklerinin kurulmasına vesile olur. Pek çok yabancı ismi dükkânında ağırlama fırsatı bulur. Türkiye'de de Türkan Şoray, Perihan Kutman gibi sanat camiasının önemli isimlerinin, bilim insanlarının, koleksiyonerlerin ilgisini çeker (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2022, s. 278).

Foto 3: İbrahim Koca ve (eşi) Selime Koca'nın Türkan Şoray ile çekilmiş bir görüntüsü

Foto 4: İbrahim Koca ve (oğlu) Anıl Koca'nın Perran Kutman ile çekilmiş görüntüsü

*Foto 5: İbrahim Koca'nın iş yerinin bulunduğu Bursa Eski Aynalı Çarşı'dan genel bir görüntü
(Foto: İ. Emirşah)*

*Foto 6: İbrahim Koca dükkânını ziyaret eden kişilerin hatıra defterine yazdıklarını gösterirken
(Foto: İ. Emirşah)*

Foto 7: İbrahim Koca'nın kendisine hediye edilen obje ile bir görüntüsü (Foto: İ. Emirşah)

İbrahim Koca, Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası'nı Muradiye Kuran ve El Yazmaları Müzesine bağışladıktan sonra eser üzerine araştırma ve inceleme yapan Bursa Uludağ Üniversitesi Öğretim Üyeleri Prof. Dr. Semra Alyılmaz ve Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz, Koca'nın konuyla ilgili olarak gerçekleştirdiği çalışmaların pek çoğunda onun yanında bulunmuşlardır.

Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası'nı Bursa Büyükşehir Belediyesi Muradiye Kuran ve El Yazmaları Müzesine bağışlayan İbrahim Koca'ya Türk diline tarihine ve kültürüne katkılarından dolayı Valeh HACILAR Uluslararası Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar Vakfı tarafından 2022 Yılı Türk Dünyası Hizmet Ödülü verilmiştir (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2022, s. 278).

1. Söyleşi:

Bu söyleşi 4.8.2023 ve 11.08.2023 tarihlerinde İbrahim Koca'nın Aynalı Çarşı'daki (Bursa, Kapalı Çarşı) iş yerinde yüz yüze yapılan görüşmeler ile gerçekleştirilmiş, görüşmede kayıt cihazları kullanılmış; görüşmeye fotoğraf ve video çekimlerini yapmak için İsmail Emirşah da katılmıştır.

Foto 8: İbrahim Koca ile yapılan söyleşi sırasında çekilmiş bir görüntü (Foto: İ. Emirşah)

Foto 9: İbrahim Koca, çalışmaları hakkında bilgi verirken (Foto: İ. Emirşah)

Görüşme sırasında görüşmenin süresi ve makalenin sınırlılıkları da göz önünde bulundurularak İbrahim Koca'ya tarafımdan önceden hazırlanmış sorular sorulmuştur.

• İbrahim Bey kendinizi tanıtır çalışma alanlarınız hakkında bilgi verir misiniz?²

Adım İbrahim, soyadım Koca. 12.12 1968 Bursa doğumluyum. İki hafta önce annemi kaybettim. Annem Sevim Koca. Babam İsmail Koca. Lise birinci sınıfta öğrenim hayatımı sonlandırdım. Ama ortaokul yıllarında, 1981 yılında Bursa Kapalı Çarşı Eski Aynalı Çarşı'da Ustam Şinasi Çelikkol'un işlettiği Karagöz hediyelik ve turistik eşya dükkânında tezgâhtar olarak işe başladım. Onun öncesinde de Yıldırım'da Varol Pastanesi'nde aşağı yukarı altı ay imalat bölümünde çalıştım. Sonradan annem ve babam beni torna bölümüne, bir meslek öğrenmem için bir tornacıya gönderdiler. Orada da bir sekiz ay torna maceramdan sonra beni Kapalı Çarşı'ya tanıdıkları bir komşusunun vasıtasıyla Aynalı Çarşı'ya işe soktular. O sürede de ortaokul ikinci sınıfta öğrenimimin yarım kaldığı süreçte yaz aylarında sınavlarımı verip ortaokul ikinci sınıfa geçtim. Orta üçüncü sınıfı da bitirdim. Lise birinci sınıfta okurken de aynı zamanda çalışıyordum. Öğleden sonraları yine tezgâhtar olarak cumartesileri ve yaz tatillerinde çalışıyordum. Fakat lise birinci sınıftan sonra askerlik yapana kadar ustam Şinasi Çelikkol'un yanında sürekli çalıştım. 1989'un Kasım ayında askerden geldiğimde bir hafta iznimden sonra tekrar işe başladım. 1993 yılında eşim Selime ile evlendik. İki sene sonra 1995'te Mart'ın sekizinde oğlum Anıl dünyaya geldi. Bir oğlum var. O da iki ay önce evlendi. Sağ olsun Cengiz Hocam ve eşi Semra Hocam, Anıl'ın düğün törenine katıldılar. Allah razı olsun. Oğlum Anıl tekstil mühendisliğini bitirdi. Yüksek lisansının son senesi. O da bana yardımcı oluyor iş yerinde.

Ben ustam Şinasi Çelikkol'un yanında not almayı öğrendim. Çok şeyler öğrendim not almanın dışında. Kendisiyle birlikte 1984 yılında Karagöz oynatmaya başladık. 1986 yıllarında festivallere Bursa'da başladık. Üç festival sonrasında Bursa Belediyesi ile yaptığımız kukla gölge oyunları festivallerimiz uluslararası bir kimliğe bürünmüştü. Kendisine yardımlık yani yardımcılık yapıyordum. Bir seferinde de Hollanda Dordrecht'te bir milletlerarası kukla ve gölge oyunları festivaline birlikte gittik. Ustamın yanında Türk el işlemleri sanatını çok iyi takip ediyordum. Onlarla ilgili notlar alıyordum. Önemli olan işte burada neyi, nerede, nereden, kimden ne aldığınız ve bunu not almanız. Böyle böyle merak doğdu bende. Yağlık, peşkir ve iğne oyasıyla ilgili çok merakım var. İğne oyasıyla ilgili iyi bir koleksiyonum var. Yöreden yöreye iğne oyasında farklılıklar gösteriyor, ben de burada Bursa iğne oyaları üzerine biraz -uzman demeyeyim de- ihtisas yapmaya çalıştım. Onları biriktirmeye başladım. Çünkü bir şey moda olunca o şey ortadan kalkıyor, kayboluyor. Bursa iğne oyalalarının azaldığının farkına vardım. Artık Bursa iğne oyalalarını ne satıyorum ne de hediye olarak vermek istiyorum. Onlar benim çocuğum gibi. Onları gelecek nesle aktarmak için bir vesile olsun ve bir kitabı çıkımsın diye uğraşıyorum. Şu anda zaten Bursa Merinos Tekstil Müzesinde, girişte A salonunda koleksiyonum sergilenmekte.

Biz dört kardeşтик. Dördümüz de erkektik ve babam tek çalışandı. O sebeple bizim küçük yaşlarda yapmadığımız iş kalmadı, ayakkabı boyacılığı hariç. Küçümsemek adına demiyorum ama ona fırsatımız olmadı. Ticarete erken yaşlarda atıldık. Bir bisikletim bile yoktu yani. Bisiklete binecek vaktimiz yoktu hiç. Ama şükürler olsun ki ailem doğruyu, ahlaklı olmayı, kul hakkı yememeyi öğretti. En önemli şeylerden birisi de budur. İnşallah yememişimdir. Ticaret yapıyorum ama Allah affetsin.

² İbrahim Koca'nın öz geçmişi ve *Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası* hakkında en kapsamlı yayın Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz ve Prof. Dr. Semra Alyılmaz tarafından yapılmıştır. bk. Alyılmaz ve Alyılmaz, 2022, s. 275-324. Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz ve Prof. Dr. Semra Alyılmaz tarafından yayımlanan bu makale Dr. Nazmi Şen tarafından da seslendirilerek TEKE Akademi'nin Youtube Kanalı'nda ilgililerinin istifadesine sunulmuştur. Kanal için bk. https://www.youtube.com/watch?v=9y8MHSd_w-Y

Foto 10: İbrahim Koca'nın gençlik yıllarına ait bir görüntüsü

Foto 11: İbrahim Koca, İğne Oyası Koleksiyonu'ndaki bir parçayı gösterirken
(Foto: İ. Emirşah)

Bizim Türk işlemlerinden bahsetmişim az önce, bunlarla ilgili ipler üretilmiyordu. Enstitülerle görüştim. Bursa'daki Olgunlaşma Enstitüsüyle, hocalarıyla, hangi renkleri hangi işlemlerde kullanabiliriz diye görüştim. Onların analizlerini yaptırıldı. Boya analizlerinde ve bunlarla ilgili 320 renge kavuştuk. 320 tane Türk işlemlerinin ipekleri mevcut bizde. Yavaş yavaş oturmaya başladı. Duyuldukça "Hacivat" markası altında ipeklerimiz satışa sunuluyor. Başında da oğlum yer almakta. Şans bizden yana. Aynı şekilde yaptığımız ipele iğne oyası da yapılıyor. Ayrıca başka bir ip üretmek zorunda kalmadık. Ama iğne oyasının ipi de farklı ama ondan da üretiyoruz fakat bundan da iğne oyası yapılmakta. Japonya'da 2009 ve 2010'da iki kere iğne oyalarıyla ilgili sergi açtım. 2010'dakine oğlumla birlikte gittik. Bir hafta sergimiz oldu, on gün de Tokyo'da gezme fırsatımız oldu. Dolısıyla Japonların iğne oyasına merakları da arttı. Kamuoyunda bir yanlış anlaşılma var. Bizim insanımız başka yerlerden bir şey almaz ama almadığı gibi birileri alıyorsa onlar bize ait şeyleri çalıyor; bizim bir şeylerimizi götürüyor, derler. Hâlbuki alakası yok, sonuçta biz de o ülkelerin tekvandosunu, aikidosunu, judosunu, origami sanatını kullanıyoruz. Onlar da bu sayede -bir Japon sayesinde- kitaplar yazdılar. 5-6 tane kitap yazan oldu. Bu işin başında, 2010'a kadar bir arkadaşım vardı. O da kitap yazdı. Japonları buraya getirdi götürdü. Festivalimize, yarışmalarımıza katılan Japon dostlarımız oldu. Bir farkındalık oluştu ve bu sanat dünyada Türk iğne oyası sanatı diye duyuldu. Daha sonra Japonlar iğne oyası derneklerini kurdular. Oya derneği diye oyunun adı bile tescillenmiş oldu.

- **İbrahim Bey, çalışma alanlarınıza baktığımızda Gölge Oyunu oynatıcılığı da önemli bir yere sahip ama şu anda gölge oyunu oynatıcılığı yapmıyorsunuz. Gölge Oyunu oynatıcılığından neden vazgeçtiniz? Geleneksel seyirlik oyunlarının geleceğini nasıl görüyorsunuz?**

Ustam Şinasi Çelikkol ile Karagöz Derneği kurduk. Milletlerarası Kukla ve Gölge Oyunu Derneği. Adı Unima olarak geçiyor. Merkezi Paris'te. Türkiye'nin Millî Merkezi Ankara'da. Bursa'da bir şubesi. Ben de zaman zaman Ankara'daki Unima'da (Union International de la Marionette) Milletlerarası Millî merkezde yönetimde görev aldım. Bursa'da da görev aldım. Artık Millî Merkeze Fransa'ya üyeyiz ama Bursa şubesine yoğunluk veriyoruz çünkü çok güzel sanatçılar yetiştirdik. Yapım ve oynatım kursları açtık. Bir diğer projemiz de yardımcılık kursu. Çünkü Karagöz ve Hacivat tek başına oynatılan bir oyun değil. Yardımcısıyla oynatılan bir oyun. Yani burada da aslında aile geleneği olan süreç. Usta – çırak ilişkisi gibi. Çırak olacaksın öğreneceksin ve usta olacaksın peştamal töreninden sonra. Bırakma sebebim ise 2000 senesinde ustam Şinasi Çelikkol ayrıldıktan sonra kendi iş yerimi kurdum ve çok kısıtlı sermayeyle işime başladım. O zamanlar tuhafıye, incik boncuk tarzı şeyler takı türü şeyler modaydı. Bu benim için şans oldu ve küçük sermayeyle oraya başladım. Sonra bir şeyler satmaya başladıkça kendi öğrendiğim ustamdan öğrendiğim ve ayağıma gelen iğne oyası olsun peşkir olsun kaftan olsun Türk el sanatlarına ait olan şeyleri satın almaya başladım. Onları almaya başladıkça, satışı da güzel olunca yavaş yavaş sermaye olmaya başladı. Kardeşim bana yardımcı oluyordu fakat kardeşim diyaliz hastası olduğu için zamanımı burada geçirip dükkânda kalmam gerekiyordu. Çünkü dükkânda tek anlayan bendim satış konusunu. Oğlum o zamanlar daha küçüktü. 6 yaşlarındaydı. Kime bırakabilirim? Eşim de işten tam anlamıyordu. Tam o sene 2000 senesinde eşim çalışıyordu. Packard diye bir firmada elektronik bölümünde çalışıyordu. 2000 senesinde kriz çıkınca biz de tam dükkânı açmıştık. Çok sıkıntılar yaşadık ama çok şükür ki bu zamana kadar geldik. Bırakma nedenlerimden en büyüğü dükkândan ayrılamayıp işimin başında olmamdı. Ama o zaman zarfında da ustama yardım ediyordum. Hollanda'ya gittiğimizde ben çalışıyordum. O zamanlar 5, 6 seneliktim. Bir eleman almıştım ki öyle vakit ayırdım. Ama ben gezmeye iş kurduktan sonra başladım. Bir yerde çalışırken çok iznim yoktu. Senede 4 gün izin

yapıyordum o da ustam o kadar veriyordu. Ramazan Bayramı'na denk geliyordu veya yazda. Kurbanaya denk geliyordu. Yazın iznimiz olmazdı. Turizm sezonuydu, bu sebeple ustama kızamam. Ama yine de bu sanatın geleceğini iyi görüyorum. Güzel bir farkındalık sağladı Karagöz Derneği olarak. Seyirlik oyunu derken Karagöz, seyirlik oyunu ama bizim meddahlıkla bir şeyimiz yok. Kukla sanatçımız pek yok Bursa'da ama Karagöz sanatçılarımız çok iyi yetişti bu arada. Büyükşehir Belediyesinin Karagöz Müzesi'nde oynatan sanatçılar yine bizim yetiştirdiğimiz talebeler yani sanatçılar. Hayaliler diyeyim. Oynatan kişi hayalî diye geçiyor bizde. Hepsinin bir lakabı oluyor. Mesela bizim rahmetli ustalarımız Hayalî Tacettin Diker, Hayalî Metin Özden, Hayalî Orhan Kurt, Hayalî Nejat Özneçar. Nejat Cin Baba diye geçirdi mesela. Kendiyle özdeşleşmiş isimler var mesela. Kısaca söylemek gerekirse vakit ayıramadık kendi işimizden dolayı.

Foto 12: İbrahim Koca'ya ait bir görüntü (Foto: İ. Emirşah)

- İbrahim Bey, 2022 yılına kadar bilim dünyası tarafından Dede Korkut Oğuznameleri'nin Dresden, Vatikan, Günbed nüshaları bilinmekteydi. Biz Bursa Nüshası'nı 2022 yılında Bursa'nın Türk Dünyası kültür başkenti seçildiği yıl öğrendik. Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası'nın bulunma süreci nasıl gerçekleşti?

Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası'nın bulunma süreci hakkında şunları söyleyebilirim: Ben arşivimdeki konuyla ilgili el yazması kitabı altı yedi sene önce Bursa Büyükşehir Belediyesine bağışladığımda Dede Korkut Kitabı olduğunu söylemişim. Zaten Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından Kur'an ve El Yazmaları Müzesi açıldıktan sonra eserin sergilendiği yerde "İbrahim Koca Bağışı Dede Korkut Kitabı" diye de yazıyor. Ama bunun nadir bir kitap olduğunu Bursa Büyükşehir Belediyesindekiler de bilemeyebilir. Burayı gezen Mehmet Yayla diye bir koleksiyoner diyeyim; herhâlde kendisi bir makine mühendisi öyle

tanışmıştık, Biga'da yaşayan bir beyefendi. Onu fark ediyor ve arkadaşı Ersen Ersoy'a söylüyor. Ersen Ersoy da medya kanalıyla sağda solda eser hakkında bir şeyler söylüyor. Ama onun da Mimar Sinan Üniversitesindeki internette Youtube kanalında izlediğim konuşmasında biraz Bursa Büyükşehir Belediyesine alaycı bir şekilde "Ya ellerindeki kitabın Dede Korkut Kitabı olduğunu bilmiyormuş; ne yapacaklarını, nasıl yayımlayacaklarını bana soruyorlar; bunlar şimdiye kadar niye sergilememişler; yapmaları gerekenleri neden yapmamışlar?" gibi küçümseyici ve suçlayıcı konuşması vardı. Kendisine eserin pdfsini gönderen Bursa Büyükşehir Belediyesi yetkilileri için söyledikleri hiç de güzel olmadı. Ama Bursa Büyükşehir Belediyesinin de ona bu kitabın pdfsini göndermesi, kitapla ilgili faaliyetlerde onun adını ön plana çıkarması da çok manidar. Koskoca Bursa Uludağ Üniversitemiz varken, üstelik burada çok değerli hocalarımız varken maalesef böyle. Tabii ben Kur'an ve El Yazmaları Müzesine yalnızca Dede Korkut Kitabı'nı bağışlamamıştım, birkaç eser daha bağışlamıştım. Orada Destimâl-ı Şerif var, el yazması çok önemli birkaç eser var; matbu eserler falan da vardı.

Foto 13: İbrahim Koca'nın Dede Korkut Kitabı'nın tıpkıbasımı ile bir görüntüsü
(Foto: Z. Aminci)

• **Türk kültürüne, diline ve tarihine ilgi duyan birisiniz. Dede Korkut Kitabı elinize ulaştığında neler hissettiniz?**

Bizim ilkokul kitaplarımızda Dede Korkut Hikâyeleri vardı. Bir yumrukta boğayı yere seren Boğaç Han'ın hikâyeleri gibi olağanüstü anlatımlar o zamandan beri beni çok etkilemişti. O anki duygular aklınıza geliyor. Kafanızda canlandırdığınız o animasyon geliyor. Animasyon diyeyim, artık o yabancı bir kelime belki ama o hayali canlandırılıyorsunuz. Dede Korkut'un o beyaz sakallı yüzü, elinde sopasıyla asasıyla falan... Bambaşka... Çok güzel bir duygu. Bu kitaptan sonra yazılı kaynaklara ve sosyal medyada yazılanlara baktım; okudum. Cengiz Alyılmaz Hocam'ın Türk dili, tarihi ve kültürüyle ilgili bazı konuşmaları var TEKE Akademi Kanalı'nda; böyle sunumlarda bitiyorum; hele onun o konuşmalarına. O zamanki konuşmayla şu zaman konuşma arasında dil farkı var. Şu an biz anlayamıyoruz ama bunun sebebinin de hocalarınız biliyorlar değil mi? Ama bence Türklük, kültürel değerlerimiz çok önemli ve Millî Eğitim Bakanlığının bunu çocuklara daha da açık bir dille güzel kitaplar hâlinde, güzel hikâyeler hâlinde sunması gerekiyor. Hayalimizdeki Dede Korkut Kitabı da bambaşka. Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası'nın tıpkıbasımını yayımlandıktan sonra hep karşıma Dede Korkut ile ilgili şeyler çıkıyor. Hani bir araba alacaksınız ya sürekli o markayı görürsünüz; burada da Dede Korkut benim markam oldu.

• **Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası'nın bağışlanma süreci hakkında bilgi verirsiniz? Bu eseri neden bağışlama gereği duydunuz? Eseri bağışlamanızda kim ya da kimler etkili oldu?**

Dede Korkut Kitabı gibi şimdi bulunduğumuz iş yerlerinde, komşularda veya çoğu yerde el yazması eserler para karşılığında hep satılıyor. Bir Kur'an-ı Kerim'i de insanlar getirip satabiliyorlar. El yazması bir Kur'an- ı Kerim geldiğinde "Bunun fiyatı ne kadar?" denmez. Çünkü o Kur'an'a karşı bir saygısızlıktır. Bunun hediyesi ne kadar derler. Satacak kişi de hediyesi şu kadar der. Fakat bunu alan kişiler çok önemli. Bunun sizler gibi uzman kişilerin bakması lazım. Yazma eser, bir şiir kitabı, el yazması daha neler nelerin satıldığını gördük şahit olduk. İlaç yapımıyla ilgili el yazmasından kitaplar. Onlar çok değerli aslında kim bilir daha ne değerli el yazması eserler yabancılar tarafından satın alındı veya miras yoluyla kardeşler paylaşıırken, başka sebeplerden dolayı çocukların bilmemesinden dolayı yakıldı tahrip oldu yok oldu belki de. Ben bu yüzden bana getirilen el yazması eserleri satmadım ve kimseye de hediye vermedim. Ama "Muradiye'de Kur'an ve El Yazmaları Müzesi açılacak" denildiği zaman buraya Coşkun Bey ve Aziz Elbas Bey geldiğinde aklıma gelen tek şey bu eserlerin böyle bir yerde bulunmasının daha güzel olacağı idi. Çünkü daha önce de birilerinin bağışladığını duyduğumda "Ya nasıl bir insan bunu bağışlıyor, ne güzel bir insan" diye düşünüp "Keşke böyle bir şey gelse de ben de bağışlasam" diye içimde bir şey kalıyordu. Sonunda bana da en güzeli nasip oldu. İnşallah bundan sonra başka insanlara da benim yaptığım örnek olur.

• **İbrahim Bey, konunun ilgililerinin yeni bulunan nüsha hakkında tepkileri nasıl oldu? Eserin hak ettiği değeri bulduğuna inanıyor musunuz?**

Eserin hak ettiği değeri bulduğuna, gördüğüne inanmıyorum hiç. Kitapla ilgili olarak Cengiz Alyılmaz ve Semra Alyılmaz Hocalarım dışında hiç kimse bugüne kadar beni aramadı; sormadı; benimle bizzat görüşüp kitap hakkında benden bilgi almadı. Ben kitabın da bağışlayanın da hak ettiği değeri gördüğüne inanmıyorum. En büyük isteğim kitabın 2022 Bursa Kültür Başkenti etkinliklerinde bütün Türk Dünyası'na tanıtımının yapılmasıydı. Öncelikle bu yapılmalıydı, yapılmadı veya yapılamadı. Sonra Bursa Büyükşehir belediyesi tarafından eserin

tıpkıbasımı yapıp bir tanıtım toplantısı gerçekleştirildi. Tanıtımın yapılacağı günün bir gün öncesinde beni aradılar. Onun öncesinde Cengiz Hocam arayıp birilerinden böyle bir tanıtımın yapılacağını söyledi. Zaten Cengiz Hocam'a da tanıtımın yapılacağı günün önceki gününde gece saat 10'da (22.00'de) bir mesaj atarak haber vermişler buyurun gelin diye. Hâlbuki daha öncesinde çoğu kişiye davetiye verilmiş; birçok bilim adamı da Bursa dışından ve içinden davet edilmiş. Mesela o davetiyeden benim adıma da gelmesini istedim. Adresime, iş yerime gelsin istedim. Çünkü ben onu hatıra olarak saklardım. Böyle şeylere değer veririm, atmam. Beni akşam aradılar, “Şu saatte burada olun İbrahim Bey” dediler. Davet eden kişinin size ismini vermeyeceğim ayıp olmasın artık. Çünkü böyle şeylerde hemen iş yerlerinde pozisyonları kaydırılıyor. “Tamam” dedim. Teşekkür ederim. O kadar telefonla. İnsan yazı yazar. Eser üzerinde en ciddi araştırma ve incelemeleri yapan Cengiz Hocam'ın da Semra Hocam'ın da en çok üzüldüğü husus bu. Cengiz Hocam'a öylesine bir mesaj atıyorlar; Semra Hocam'ı ise hiçbir şekilde haberdar etmiyorlar. O günkü tanıtım toplantısına inanın ailem geldi. Kardeşim geldi. Ondan sonra bir heyecan tuttu beni. Beni de konuştururlarsa bana da söz hakkı verilerse neler derim diye düşündüm. Şu anda öyleyim aslında heyecanlıyım da. Vallahi duygusal biriyim. Dokunsalar ağlayacağım. Çok iyi, çok yoğun bir duygu. Böylesine güzel bir eser başlıyorsunuz ve değer görmüş, basılmış ve tanıtım toplantısı yapılıyor. Ama şoke oldum; şaşkırdım. Bana hiçbir şekilde söz hakkı vermediler. Değerli Belediye Başkanımız bana plaket verdi; görevliler yerime geçmemi söylediler; ben de yerime geçip oturdum. Bu tanıtım toplantısına “Dede Korkut Uzmanı” olarak konuşmacı ve dinleyici olarak davet edilenlerin hiçbiri, hiçbir bilim adamı da ne benim elimi sıktı ne de benimle bir tek kelime konuştu. (Yalnızca tören öncesinde Bursa Uludağ Üniversitesi rektörüyle merhabalaştık o kadar yani). İşte şaşkınlığının sebebi buydu. Sevincimin, heyecanımın yerini âdeta hayal kırıklığı ve hüznün aldı. Dede Korkut Uzmanı” olarak konuşmacı ve dinleyici olarak davet edilenlerin benimle bir tek kelime bile konuşmalarına hâlâ bir anlam verebilmiş değilim.

•7 Temmuz 2023 tarihinde Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde gerçekleştirilen Dede Korkut Kitabı Bursa Yazması'nın tıpkıbasımının tanıtım toplantısı ve yayımlanan kitap hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Törenin yapıldığı tarih 7.7.2023. Doğum tarihim 12.12. Evlilik tarihim 8.8. Böyle tarihlere hep takılıyorum. Böyle tarihler de bana denk geliyor. Herhâlde hafızam çok kuvvetli olmadığı için Allah tarafından böyle şeyler bana denk geliyor. Bu tarihi unutmayacağım ama kitap hakkında bir şey söyleyecek olursam kitabın baskısını de içeriğini de pek beğenmedim. Şu an önümde çok boş duruyor. Şu kitap sergilendiği yerdeki kitapla belki de aynı seviyede görülüyor. Bana sayfası çok ince geliyor. Bunun içinde hangi bilgi var. Tıpkıbasım böyle mi oluyor hiç açıklanmayan bir şey mi oluyor bunun sonrasında başka bir şeyler mi basılıyor ben çok bilmiyorum. Ben o kitabı verdiğimde şu kitabın iki katı kalınlıktaydı. Ama o kitabı oraya gönderdiğimde kitabın bakımını yaptırmak için kitabın cildini çıkarmışlar; formlarını, yapraklarını ayırmışlar... Kitabı Cengiz Hocam ve Semra Hocam'la görüp incelemek için Muradiye'deki Kur'an ve El Yazmaları Müzesine gittiğimizde şoke oldum. Âdeta aklım başımdan gitti. Benim başlattığım eser nasıl bu hâle gelmiş, getirilmiş? Müze yetkilisine bu durumun sebebini sorduğumda “Biz bunu restorasyona konservasyona verdik, cildini ayırdık” deyince şaşkınlığım iki kat arttı. Ben bu konularda çok bilgili insan değilim ama böyle tarihî eserler bu kadar açılmaz; ayrıştırılmaz ve parçalanmaz. Restorasyon ve konservasyon eserini orijinaline zarar vermeden, orijinal görüntüsü bozulmadan yapılır. Bu kitap bana göre uygulama sonrasında orijinal görüntüsünü neredeyse kaybetmiş; âdeta değersiz hâle gelmiş. Mutlaka değerli bir kitap da... Kitap çırılçıplak gibi geldi bana. Kitap âdeta boşalmış gibi geldi. İçi

bomboş gibi geldi. Bir kitap ayrılır mı cildinden? Neymiş o çok defoluymuş, hasarlıymış, aynı döneme denk gelmiyormuş. Kaç yıllık cilt de 200 yıllık varmış. Cilt de eski, o zaman ayrılmaz o kitaptan. Öyle restorasyon olmaz bence. Tıpkıbasıma gelince: İnsan bunu daha güzel yapar. Grafikçi veya bir sanatçı güzel sanatlar okuyan birisine yaptırılabilirdi. Tıpkıbasımın eserin orijinal görüntüsünü yansıttığını söylemem ne yazık ki mümkün değil.

Cengiz Hocamız'ın ve Semra Hocamız'ın bu kitap çıkmadan önce yazdığı makalenin hazırlık aşamalarında ben de zaman zaman onların kitap üzerinde yaptıkları incelemeleri takip ettim. Hocalarımız makalelerine eserin orijinal görüntülerini koymuşlar. Nerede yırtık var nerede eksik var her şeyi açık açık görüyorsunuz. Bu tıpkıbasıma bakan bir kişi bunları asla görmez, göremez. Ama sen bunu eski hâliyle, orijinaliyle koyarsan burada eksik, burada, kopma, burada kurt yeniği var dersin. Bu hakikaten eskiymiş dersin. Tıpkıbasım öyle olmalı. Bu bana göre tıpkıbasım değil aslında. Emeğe saygısızlık olarak algılamayın lütfen ama bence sebeplerden birisi oydu. Diğer taraftan mesela şuradaki arkadaki sayfa o anlama geliyor ama burada öyle devam etmiyor. Sayfaların yerleri de karışmış yani. Mesela Kur'an'ı Kerim okurken sayfa numarası yok ya bir sonraki sayfada hangi harfle başlayacağını yazının işaretidir, ikazıdır. Yapanların ellerine sağlık. Hata bulmak çok kolay da ama işi de ehline vermek önemli. İş bilene vermek lazım. Onun için çok çabaladım ama sözümü dinletemedim. Demek ki benim de çok sözüm geçmiyormuş bir kitabın başışçısı olarak. Ben onu başışladıysam bana güvenmeleri lazımdı değil mi? Sizi ne kadar zor bir duruma düşürebilirim? Arzu ve isteğim doğrultusunda yapsalardı keşke. Ben Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz Hocam'a, Semra Hocam'a çok güveniyorum. Niçin mi? Elbette yapmış oldukları çalışmalardan ve yayımladıkları kitapların kalitesinden dolayı.

- **Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz ve Prof. Dr. Semra Alyılmaz'ın nüshanın bilimsel-akademik alanda tanıtım sürecinde katkıları nelerdir? Eserin bulunmasının ardından yaptıkları çalışmalar hakkında neler düşünüyorsunuz?**

Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz Hocam da Prof. Dr. Semra Alyılmaz Hocam da mükemmel insanlar. Tam bir bilim insanı, tam bir eğitimci ve bu süreçte o kadar bilimsel çalıştılar ki her şeyi detayıyla, yazının kaç santim, aralıklarının kaç santim, şurada kırmızı nokta koymuş burada şunu yapmış... Yani ben izlerken çok büyük keyif aldım kendilerini ve o esere bakarken yüz hareketleri, yüz mimikleri... Ben bile dükkâna iyi bir mal geldiğinde elim titrer, yüreğim çarpar. O hissi hocalarımından aldım, ikisinden de yani. Büyük bir aşk büyük bir sevgi. İnşallah Dede Korkut Nüshası'nı en iyi yayını yapan çok iyi tanıtacak kişiler bu hocalarımız olur. Çünkü onlar eseri hak ettiği değere kavuşturacak kişilerdir. Eserin tıpkıbasımı yapılmadan önce Cengiz Hocam ve Semra Hocam makalesini yazmışlardı. Onların 50 sayfalık makalesi Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası'nın tıpkıbasımına alınmalıydı. Onlar bu makaleyi hazırlarken 40-50 kişiyle görüştüler; birçok yere gidip geldiler. Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası'nın tıpkıbasımının tanıtım toplantısında Hocalarımız'ın adları bir kez bile geçmedi. Oysa onlar kitap üzerinde çalışan, araştıran, inceleyen tek bilim insanlarıydı. Neden onlar oraya konuşmacı olarak davet edilmediler? Neden onların adlarını orada söylemediler. Açılış konuşmalarında söylemediler. Peki konuşmacı bilim adamları neden Hocalarımız'ın adlarını anıp yaptıkları çalışmadan bahsetmediler? Bu sorular zihnimi kemirip duruyor.

• **Dede Korkut Kitabı Bursa Yazması'nın uluslararası ortamlarda tanıtımının yapılabilmesi için neler önerirsiniz?**

Vallahi bu hususta çok fazla bilgi veremeyeceğim. Uluslararası platformları siz daha çok görüyorsunuz. Türk Dünyası'nda neler yapabiliriz siz daha iyi biliyorsunuz. Diğer Türk topluluklarında Dede Korkut daha çok biliniyor gibi. İnceledim biraz, Azerbaycan'da falan daha çok değer vermişler. Belki artık bu kitaptan sonra da Türkiye'de de bir farkındalık oluşur. Ama herhâlde Bayburt'ta Dede Korkut'un kahramanlarından birinin türbesi ve Dede Korkut'un da heykeli var. Bu konuyla ilgilendikten sonra sanal ortamda araştırıyorum, bakıyorum da benim gibi birisi bunlara böyle bakıyorsa bu kitap çıktıktan sonra -doğru bir kitap çıktıktan sonra- çok daha büyük farkındalık oluşacak Türklük adına bence. Türklerin dili, tarihi, kültürü neler yapabildiği, neler yaptığı ve neden dolayı kardeş kavgaları olduğu ile ilgili pek çok bilgi var bu kitapta. Bence insanları çok etkileyecek bir kitap.

• **Son olarak, eserle ilgili olarak ekleyeceğiniz ve önereceğiniz şeyler var mı?**

Ben kendimi övmek için demiyorum ama bu eserden sonra slogan şu olmalı: Herkes eski eserleri, kültür varlıklarını veya değerli bildiği şeyleri doğru yerlerle paylaşsın. Müzeler olur akademisyen hocalarımız olur onlardan öğrensin yani. Atmadan satmadan yırtmadan yok etmeden önce hocalarımıza sorsunlar. Acaba televizyonlarda böyle farkındalık yaratacak programlar mı yapılmalı, internette böyle dersler mi verilmeli? Ve ben Türklüğümle gurur duyuyorum. Ben haberlerde, şurada burada bir Türk'le ilgili olarak "Şöyle yapmış da böyle ahlaksızlık yapmış da..." şeklinde haberlerini işittiğimde, gördüğümde çok üzülüyorum. Biz Türkleri kötü insanlarmış gibi gösteriyor olmalarından çok şikâyetçiyim. Üstelik böyle güzel kitaplarımız var, böyle tarihimiz var, böyle atalarımız olmuş. Çanakkale Savaşı'nda şehitlerimiz, gazilerimiz olmuş ama ben "En az çikolata tüketen Türklermiş" "En az kitap okuyan Türklermiş" gibi sözlere üzülüyorum. O yüzden insanlarda yani ne biliyim böyle kitap okuma bilincini geliştirecek bir şeyler yapılmalı, tarihine saygı duyacak nesiller yetiştirmek için bir şeyler yapılmalı. Ağacı sevecek ağacını kesmeyecek insanlar olmalı. Ben piknik yapmayı çok seviyorum, böyle çöp mü olur? Piknik yapıyor kendisi de çöpünü oraya bırakıyor. Ben inanın bir sakızın kâğıdını bile günlerce elimde, cebimde taşıdım. Çöp bulamamışım, cebime koymuşum, ertesi gün atmışım. Biz böyle değiliz ama bizi de böyleymiş gibi gösteren insanlar var. Ben kötü haberlere de karşıyım. Televizyonlara akşamları bakıyorsunuz şu şunu öldürdü. Bunlar hep örnek teşkil ediyor. Bence güzel haberler yapılmalı. Dizilerde kitap okuma alışkanlığı da teşvik edilmeli. Güzel eserler ve yazarları, şairleri de tanıtılmalı. İyi bir profesörü konuşturmalı. Ben Cengiz Hocam'ı dinlerken mest oldum Youtube'ta. Vallahi o anlattıklarını, o (Kök)Türkçe anlattıklarına hayran oldum. Yazıtlardan örnekler veriyor Kök Tigin'den falan, mest oldum dinlerken. Bambaşka insanlar. Hocam gibi kim bilir ne değerli hocalarımız var ama ön plana çıkmıyorlar veya birileri onları ön plana çıkarmıyorlar. Maalesef iki üç tane kalitesiz diziyi bizi mahkûm ediyorlar. Ben evde gerçekten dizi seyretmiyorum. Eşim seyrediyor ama üzülüyorum. Kaçıyorum o odadan.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra -ben arkadaşşıma sordum- Japonya İkinci Dünya Savaşı'nı kaybetti inanın yiyecek ot bulamamışlar topraktan. Ve o İkinci Dünya Savaşı'ndan çıkan Japonya dünyanın liderleri seviyesinde. Sadece ve sadece öğretmenler ve kitap okuma sayesinde. Doğruluk, dürüstlük, kul hakkı yememe gibi... Japonya'daki heykellerin çoğu öğretmen heykeliymiş. Bakın nasıl eğitime önem veriyorlar. İnşallah bir farkındalık olur Dede Korkut Hikâyeleri Kitabı, Dedem Korkut...

Sabahları okula giderdik cuma sabahı Binbir Gece Masalları'nı dinlerdik. Sabahları hikâyeler anlatılırdı radyoda. Sanatçılar bu işi ortaya koymalı, sevdirmeli, hocalarımız medyatik olmadığı için halk onları tanımıyor. Sanatçıyı daha çok tanıyor ve seviyor. Dilimizi, kültürümüzü, tarihimizi gerçekten bilen hocalarımız halkla buluşturulmalı.

Mesela Bursa'da şimdi İpekçiliği Geliştirme Derneği. Kozacılık da Çin'den buraya gelen İpek Yolu üzerinde en son nokta Bursa. Ben 30 sene öncesinde bu çarşıya geldiğimde Koza Han'da koza satımı vardı. Haziran ayında. Haziran'ın 15'inde başlar Temmuz'un başına kadar sürerdi. Bu 15 gün içerisinde tüm Bursa civarındaki veya Bursa etrafındaki şehirlerden kozalar geliyordu. Öyle bir koza satışı vardı ki kozadan kâr elde eden köylü çarşıya parasını bırakırdı, düşünün sirkülasyonu. 450 bin ton kozadan gelinen nokta 150 ton geçen sene. Bu sene 70 tona düşmüş satılan. Bunlar Koza Han'da satılırdı. Biz de tekrar kozacılık gelişsin diye 2012'de Bursa İpekçiliğini Geliştirme Derneği'ni kurduk. Bu sene de ben başkan oldum. Ve bu 11 senede 3 tane festival yaptık. Bizim yakında büromuz var. Küçükük o da Engelliler Federasyonunun Ofisi. Yanında ofisimiz vardı Borsa Birliği verdi fakat oraya Hanlar Birliği geldi. Çalışmalarımız yine kozacılık gelişsin, köylerde koza yeniden yetiştirilsin, Bursa ipeği tekrar ön plana çıksın diye. Onunla ilgili olarak yakın zamanda Belediyeye gideceğiz. Tarım İl Müdürlüğüne gideceğiz. Üniversitelerle ne yapabiliriz bakacağız. Onun için de dut fidanlığı gerekli. O hayvanın da yetişmesi için ilaçsız tarımın olduğu bölgelerde yetiştirmek önemli. Bu hayvanın yaşadığı ortama parfümlü girerseniz o hayvan ölüyor, nefes alamıyor. Sadece 45 günde çıkıyor. 4 evresi var. Yiyor, uyanıyor; uyanıyor, yiyor; uyuyor, uyanıyor; dördüncü uykudan sonra artık örmeye başlıyor kozanın içinde ve kendi kendini hapsediyor. Allah'ın lütfu işte. Tekrardan onun için mücadele ediyoruz.

Bana değer verip bu görüşmeyi yaptığınız için size, Hocalarımız Cengiz Alyılmaz'a ve Semra Alyılmaz'a ve sizinle görüşmelerimizin çekimlerini gerçekleştiren İsmail Emirşah'a çok teşekkür eder; çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

2. Sonuç ve Öneriler:

Dede Korkut Kitabı hem Türk edebiyatı hem de dünya edebiyatı için önemli bir eserdir. 14. yüzyıl sonu ve 15. yüzyıl başında Oğuz Türklerinin dili, edebiyatı, tarihi, kültürü hakkında önemli bilgiler veren eser üzerine araştırmacılar tarafından pek çok araştırma ve inceleme yapılmıştır. Eser, Sosyal Bilimler alanında çalışanların temel kaynaklarından biri olmuştur.

Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Nüshası 18 Ocak 2019 tarihinde hizmete açılan Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'ne İbrahim Koca tarafından 2018 yılında bağışlanmıştır. Bursa Belediyesi tarafından eser restore edilerek 2022 yılında tıpkıbasımı yapılmış; 7 Temmuz 2023 tarihinde de ise tanıtım toplantısıyla kitap ilgililerinin istifadesine sunulmuştur.

İbrahim Koca Türk kültürüne, tarihine gönül vermiş bir iş adamıdır. Türk kültürünü dünyada tanıtmak için hem üniversitelerle hem de bireysel olarak çalışmalar yürütmektedir. Yurt içinde ve yurt dışında açtığı sergilerle kamuoyunda büyük ilgi toplamıştır. Arşivinde pek çok değerli eseri bulduran Koca, bu nüshayı bağışlayarak hem bilim dünyasının istifadesine sunmuş hem de eserin korunarak gelecek kuşaklara aktarılmasında bir aracı olmuştur.

Bursa ve çevresinde Dede Korkut Kitabı gibi pek çok el yazması eserin özel koleksiyonlarda ve şahısların ellerinde bulunması olasıdır. Bu eserlerin de ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yapılacak projelerle tespit edilip koruma altına alınması yerinde olacaktır.

Kaynaklar

- Alyılmaz, C. ve Alyılmaz S. (2022). İbrahim Koca ve Dede Korkut Oğuznameleri'nin Bursa nüshası üzerine. *BUGU Dil ve Eğitim Dergisi*, 3(4), 275-324.
- Alyılmaz, S. (2015). Dede Korkut Kitabı'ndaki bir sözcükten (boy) hareketle “bo, bu, abo, abu...” seslenme öğelerinin yapısı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(4), 1413-1424.
- Ekici, M. (2019). 13. Dede Korkut Destanı: “Salur Kazan'ın yedi başlı ejderhayı öldürmesi” boyunu beyan eder hanım hey!. *Millî Folklor*, 16, 5-13.
- Ercilasun, A. B. (2019). Dede Korkut Kitabı'nın yeni nüshası ve üzerindeki yayınlar. *Millî Folklor*, 16, 5-22.
- Ergun, M. (1998). Türk ağaç kültü inancının Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki yansımaları. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 46 (1998/1), 71-80.
- Kaçalın, M. S. (2023). *Oğuzların diliyle Dedem Korkud'un kitabı*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Kadıoğlu, İ. (2022). Dede Korkut Kitabı'nın Dresden nüshası üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 73 /Haziran, 21-55.
- Özçelik, S. (2022). 2022 yılının bahar müjdesi Dede Korkut'un Bursa yazması. *Türk Dili*, 71(844), 16-29.
- Şahin, H. (2019). Dede Korkut Kitabı'nda “vefa” değeri. *Dünya Kültür Mirası Dede Korkut Uluslararası Sempozyum (25-27 Nisan 2019 / Bayburt) Bildiri Kitabı*. 129-148, (ed. F. Güzel ve T. Kabak), Bayburt: Bayburt Üniversitesi yay.
- Şani, A. E. (2023). “Dede Korkut Kitabı Bursa Yazması”nın tıpkıbasımı yayınlandı. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/dede-korkut-kitabi-bursa-yazmasinin-tipkiyasimi-yayinlandi/2939770>

Extended Abstract

The Book of Dede Qorqud is a work that describes the social life, beliefs, and heroism of the Turks. In this aspect; The artifact, which has a special place for the Turkish language, history, and culture, also has an important place in world history in terms of shedding light on a period of the Turkish nation and in world literature with its literary aspect. These stories of the Oghuz tribe of the Turks provide a connection between the past and the future. There are four known copies of the Book of Dede Qorqud, which was written down at the end of the 14th century and the beginning of the 15th century. These are Dresden, Vatican, Ankara and Günbed copies. The Bursa Copy of the Book of Dede Qorqud was accepted by the scientific world when Bursa was chosen as the cultural capital of the Turkish world by Türksöy in 2022

The newly found Bursa copy of the Book of Dede Qorqud was presented to İbrahim Koca by Mehmet Sait Coşar, a religious official working in the Fadıllı neighborhood of Nilüfer district of Bursa in 2018. İbrahim Koca donated this work to the Muradiye Quran and Manuscripts Museum, which was opened by Bursa Metropolitan Municipality on January 18, 2019. In the museum, where there are many valuable manuscripts, the manuscript of the Book of Dede Qorqud attracts the attention of environmental engineer Mehmet Yayla while visiting the museum. Mehmet Yayla informs his friend Prof. Dr. Ersen Ersoy. Upon this, Prof. Dr. Ersen Ersoy announced to the scientific world that the Bursa copy of the Book of Dede Qorqud was

found with a post on social media. On the Bursa Manuscript, Prof. Dr. Saadettin Özçelik Spring Good News of 2022: The Bursa Manuscript of Dede Qorqud, the most comprehensive publication was made by Prof. Dr. Semra Alyılmaz and Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz on the Bursa Manuscript of İbrahim Koca and Dede Korkut Oguznameleri.

In this article, information will be given about the process of donating the Bursa copy of the Book of Dede Qorqud to the Bursa Metropolitan Municipality Muradiye Qur'an and Manuscripts Museum by İbrahim Koca, and then an interview with İbrahim Koca will be given.

It is possible to present some of the prominent views in the interview with İbrahim Koca as follows:

The Book of Dede Korkut is an important work for both Turkish literature and world literature. Many researches and studies have been carried out by researchers on the work, which provides important information about the language, literature, history, and culture of the Oghuz Turks at the end of the 14th century and the beginning of the 15th century. The work has been one of the main sources of those working in the field of Social Sciences.

The Bursa Copy of the Book of Dede Korkut was donated to the Muradiye Quran and Manuscripts Museum, which was opened on January 18, 2019, by İbrahim Koca in 2018. The work was restored by Bursa Municipality and a facsimile was printed in 2022; On July 7, 2023, the book was made available to the interested parties with an introductory meeting.

İbrahim Koca is a businessman who has devoted himself to Turkish culture and history. He works both with universities and individually to promote the Turkish cult in the world. It has attracted great attention from the public with the exhibitions it has opened in the country and abroad. Koca, who has many valuable works in his archive, donated this copy and made it available to the scientific world, as well as being instrumental in preserving the work and transferring it to future generations.

It is possible that many manuscripts, such as the Book of Dede Korkut, are in private collections and the hands of individuals in Bursa and its surroundings. It would be appropriate to identify and protect these works with projects to be carried out by the relevant institutions and organizations.

